

9. Петров В. А. Эталонное моделирование в системе профессиональной подготовки инженерно-технических кадров // Инновации в образовании. – 2001. – № 4. – С. 64-71.
10. Шишов С. Понятие компетенции в контексте качества образования. // Стандарты и мониторинг в образовании. – 1999. – № 2.
11. Згуровский М. З. Болонський процес: шляхом європейської інтеграції: Інтерв'ю // Дзеркало тижня. – № 40. – 18.10.2003. – С. 17.
12. Зінковський Ю. Ф. Перспективи та можливості неперервної освіти // Неперервна професійна освіта: теорія і практика : у 2-х частинах. – Ч. 1. – К., 2001. – С. 23-27.
13. Товажнянський Л. Л. Формування гуманітарно-технічної еліти як перспективна парадигма розвитку інженерної освіти у світлі Болонського процесу // Теорія і практика управління соціальними системами. – 2004. – С. 3-9.
14. Павлютенков Є. Професійне становлення педагога // Професійне становлення педагогічних працівників / наук. ред. Є. М. Павлютенков, В. М. Сисоєв. – Запоржжя : ЗОІУВ, 1997. – С. 3-8.
15. Носков В., Кальянов А., Єфросиніна О. Компетентність як складова підготовки фахівців у гуманітарному вищому навчальному закладі // Соціальна психологія. – № 5. – 2006. – С. 110-121.

ПРОТАСОВ А. Г. Компетентносний підхід – нова філософія інженерного освіти.

В статті показані основні підходи розвитку компетентносного інженерного освіти, які представлені в науковій літературі. Проводиться аналіз причин появи цього напрямку в професійній освіті.

Ключові слова: компетентносний підхід, інженерне освіти.

PROTASOV A. A competence method – new philosophy of engineering education.

This article is devoted to the development of the competence methods in engineering education which are produced in scientific papers. There is analysis of the reasons which provoke appearance this direction in professional education.

Key words: competence method, engineering education.

**Проць Р. О.
Дрогобицький державний педагогічний
університет імені Івана Франка**

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНОГО ВИХОВАННЯ МОЛОДІ В ІСТОРИЧНОМУ БУТТІ СПІЛЬНОТИ

У статті визначено роль і значення військово-патріотичного виховання молоді в історичному бутті спільноти. Встановлено, що проблема військово-патріотичного виховання молоді тісно пов'язана з мілітарною культурою спільноти, її соціальною роллю і значенням у процесі становлення нації та державотворення.

Ключові слова: патріотичне виховання, військово-патріотичне виховання, мілітарна культура, козацтво, етнопедагогіка.

Постановка проблеми. Проблема військово-патріотичного виховання молоді тісно пов'язана з мілітарною (військовою) культурою

спільноти, її соціальною роллю і значенням у процесі становлення нації та державотворення.

У мілітарній культурі сучасної України виразно відчувається тенденція “демільтаризації” соціального життя. Однак слід усвідомлювати важливість тієї соціальної ролі, яку відіграє мілітарна складова культури у житті нації: із її занепадом у житті спільноти утворюється певна ніша, пустота, й від того, чим вона буде заповнена, залежить історична доля народу. Історії відомі немілітарні етноспільноти, наприклад, цигани, великі групи яких до сьогодні кочують по світу, живучи за рахунок, м'яко кажучи, непродуктивної діяльності [5, с. 259-260].

У сучасному українському суспільстві зменшується значення виховної функції мілітарної культури, оскільки зовсім необов'язково тепер всім чоловікам проходити випробування на мужність. Образ справжнього чоловіка сприймається по-різному, а це відбивається на виховних процесах. Деформується уявлення про доблесть, з'являється тип чоловіка з властивостями, які завжди вважалися чужими чоловічій сутності: малодушність, боягузтво, нерішучість. Серед молоді, на фоні явного охолодження до військової справи, актуалізується увага і романтизація кримінального світу. За властивості справжніх чоловіків сприймаються брутальність, жорстокість, образ воїна як приклад для наслідування замінюється на образ зухвалого і цинічного злочинця або в кращому випадку так званого “крутого” [5, с. 259-260].

Метою статті є визначення ролі і значення військово-патріотичного виховання молоді в історичному бутті спільноти.

Для реалізації поставленої мети необхідно з'ясувати сутність такого культурно-державотворчого явища нашої історії, як Козацтво, оскільки саме тогочасне військово-патріотичне виховання молоді є надбанням української етнопедагогіки і предметом вивчення та відродження в сучасній історії української педагогіки і виховній практиці.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Як засвідчує аналіз психолого-педагогічної літератури, проблема військово-патріотичного виховання молоді розглядається як підготовка учнівської молоді до військової служби. Цей процес визначений авторами досліджень в конкретизації таких аспектів підготовки: морально-політичної – О. А. Аронов, В. Л. Божик, П. В. Казенко, В. Д. Масний, Н. Г. Ничкало, П. Г. Сливка, В. П. Фарфоровський, військово-технічної – О. М. Комаров,

фізичної – М. Д. Зубалій, В. Ф. Новосельський, М. С. Солопчук, В. Т. Ткаченко, початкової військової (допризовної) – Н. М. Асланов, М. А. Белоусов, О. В. Кириченко, В. В. Третьяков, С. Е. Шакаров, психологічної – А. Т. Ростунов, Л. А. Кандибович, Г. В. Блях, А. М. Столяренко, М. І. Томчук та інші. Окремо розглянуто проблеми військово-патріотичного виховання учнів у військово-патріотичних об'єднаннях, в позакласній, позашкільній діяльності (В. П. Радзиховський, В. Ф. Новосельський, В. В. Третьяков, В. П. Фарфоровський, Т. М. Шашло, В. Безродний, В. Чудний, А. Борисовський), соціально-психологічної підготовленості учнів до служби в Збройних Силах України (М. І. Томчук), дано педагогічну оцінку ефективності військово-патріотичного виховання призовної молоді (Г. В. П'янковський), надання допризовній підготовці статусу обов'язкового державного предмету (М. І. Томчук, Я. І. Конотопенко, Ю. В. Крамаренко, Ю. О. Квашньов, М. І. Нецадим).

Проблема фізичного виховання молоді, фізична культура розглядається у названих авторів як основа військово-патріотичного виховання особистості.

Виклад основного матеріалу. Проблема військово-патріотичного виховання молоді є міжгалузєвою. До вирішення проблеми змістового наповнення поняття “військово-патріотичне виховання”, визначення його мети, шляхів і засобів її досягнення прилучаються філософи, соціологи, психологи, педагоги.

Є. Маланюк вказує на роль мілітарної культури як етнозберігаючої в історичному бутті українського народу, зв'язок між його військовим досвідом і формуванням національної самосвідомості особистості [3]. Є. Маланюк зазначає, що вже в Ранньому Середньовіччі, в антський період української історії, “**мілітарний** первень хліборобські племена, що заселяли нашу землю, тоді вже посідали, але **державницького**, як видно ..., **ще не мали** (виділено Є.М. – прим. Р.П.)” [3, с. 24]. І лише варяги вдихнули мілітарно-державницький дух київським полянам, надихнули вчорашніх мирних орачів на відчайдушні і жорстокі походи, аж на Візантію, на Царгород, де варязький конунг – Олег “прибив свій щит на вратах” [3, с. 28]. Однак, як зазначає Є. Маланюк, варязтво прищепило войовничість, “але, будши своєю природою чинником лише мілітарно-імперіялістичним, воно неспроможне було дати ані школи державности, ані конституційно-правного фундаменту” [3, с. 37].

Є. Маланюк зазначає, що “козаччина” мала характер значно ширший за лише мілітарний, і хоча Січ була “Військовою Академією Нації і кадрами та арсеналом її армії”, Козацтво було соціальним явищем, що виконувало функцію провідної верстви нації, “станом аристократичним не лише “меча”, а й “плуга” (за В. Липинським), розуміючи під словом “плуг” поняття культури в найбільш державотворчому значенні цього поняття. Перлина української культури Острозька біблія, створена у 1581 році, і “закурений мушкет недавнього “низовця” – це могло б бути гербом тієї вікопомної доби”, справедливо зауважує Є. Маланюк. Козацтво об’єднувало усіх “ліпших людей” – чи то був нащадок князівського або боярського роду, чи то був повноправний “шляхтич Речі Посполитої”, чи відважний міщанин, чи недовчений богослов, чи врешті “посполитий” селянин. Козацтво – це було максимальне націотворче напруження цілого народу, цілої Батьківщини. Це була тотальна мобілізація всіх її духовних і матеріальних, моральних і соціальних, культурних і політичних ресурсів. Однак, “час властивого формування козацької еліти був закороткий, щоб цей органічний процес кристалізації нової провідної верстви в новій Державі був вповні закінчений” [3, с. 49-50].

Показуючи значення мілітарної культури як націотворчої та етнокультурної, вказуючи на її роль у процесі державотворення, Є. Маланюк проводить аналогію між історичною долею українського і чеського народів. Поразка чехів у битві з німецькими колонізаторами на Білій горі у 1620 році знищила чеську шляхту, чеське лицарство, а з ними, як зазначає Є. Маланюк, “був ніби вирізаний з організму народу самий інстинкт войовничості, військовості, саме “почуття зброї”. Залишився нарід селян і міщан, що – в суворій багатовіковій німецькій школі – доказав чудеса національної витривалості і національної організованості: короткотривала державність 1918–1938 рр. у всій яскравості показала саме ці властивості окаліченого чеського народу. Чеський купець, чеський інженер, чеський ремісник, чеський учитель, чеський селянин були більш, ніж на висоті своїх історичних завдань. Але чеського вояка ми, властиво, не бачили. І його так наочно забракло року 1938...” [3, с. 59].

Є. Маланюк вказує, що наслідком демілітаризації чеської культури (внаслідок втрати державності і колоніальної залежності) є відсутність образу Героя, Воїна як носія ідеалу чоловічої доблесті у тогочасній народній свідомості: “замість вояка – постав у чеській дійсності жалюгідний

витвір історії, увічнений в гумористичній повісті під ім'ям Швейка..." [3, с. 59-60].

Продовжуючи аналогію Є. Маланюка, вкажемо на бурлескно-травестійне забарвлення образу січового стрільця в усній народній творчості перших десятиліть ХХ ст., а саме в час Першої світової війни і невдалих українських визвольних змагань 1918–20 р.р. Це анекдотичні образи виховника Цяпки, стрільця Нитки, сотника Кишки, стрільця Шпоньки та ін. [4, с. 88-89, 101], які є спорідненими з образом бравого солдата Швейка і свідчать про тенденцію втрати ідеалу воїна-захисника в українській народній свідомості.

Мілітарність будь-якого етносу базується на ігровому елементі архаїчної культури. Елемент змагальних ігор є до сьогодні необхідним атрибутом життєдіяльності спільноти. У мирний час цей феномен існує у формах фізичної культури і спорту, у архаїчних культурах – це ритуальні змагання юнаків як необхідна частина ініціації (випробування-посвячення). І у першому і другому випадку перемога передбачає винагороду: матеріальну, психологічно-емоційну, соціальну, політичну. Така ж мотивація і сподівання винагороди лежить в основі збройної боротьби з противником, яка сприймається як найкращий спосіб перевірки істинно військових якостей учасників [6, с. 153].

Основними складниками феномена ініціації, який просякнутий ігровим елементом архаїчної культури, є дух змагальності, випробування і обмеження певними правилами. Різні за формою і змістом різновиди ініціації в різних народів мають спільну мету: перевірити готовність юнака до військового життя, випробувати його чоловічі риси, що відповідають нормам даної спільноти.

Для багатьох культур бути повноцінним чоловіком означає бути воїном, вміло володіти зброєю, не боятися випробувань тощо. У цьому випадку сам військовий обряд, виявом якого можна вважати проходження військової строкової служби юнаком, постає як випробування його фізичних властивостей у напрямку: через страждання тіла до гартування духу і, водночас, випробування духу шляхом фізичних, розумових, духовних змагань.

Все це надзвичайно актуалізує і повинно активізувати потребу військово-патріотичного виховання молоді в сучасному українському вихованні з урахуванням позитивного, державотворчого, гуманного,

виховного, ігрового досвіду мілітарної культури спільноти та його значення. Одним із важливих напрямів у досягненні загальної мети сучасного українського виховання належить патріотичному та його складовій – військово-патріотичному вихованню, ефективними засобами якого є розвиток фізичної культури особистості на засадах етнопедагогіки.

Висновки. Військово-патріотичне виховання – це складова патріотичного виховання, в процесі якого формується розумова, морально-психологічна і фізична готовність молоді до захисту Вітчизни.

Виховання в конкретизації патріотичного (військово-патріотичного) в єдності із фізичним виховними напрямами включає всі види діяльності, які так чи інакше спрямовані на формування молоді такою, яка б відповідала взірцеві громадянина і патріота як у військовій, так і суспільній сфері.

Військово-патріотичне і фізичне виховання належать до пріоритетних напрямів виховання у сучасній виховній системі України (поруч із моральним, правовим, художньо-естетичним, розумовим, трудовим, екологічним). Причому реалізація мети і завдань основних цих напрямів відбувається на основі формування національної самосвідомості особистості. Безперечно, що кожен із напрямів виховання має визначену свою мету, зміст і засоби її досягнення, які певним чином взаємодіють із іншими, і, водночас, всі напрями виховання підпорядковані єдиній спільній меті – це формування гармонійної і всебічно розвиненої особистості.

Використана література:

1. Захист Вітчизни : на допомогу викладачеві / уряд. М. Голубенко. – К. : Шк.світ, 2007. – 112 с.
2. Кириченко О. В. Допризовна підготовка молоді. – Х. : Вид.група “Основа”, 2008. – 224 с.
3. Маланюк Є. Нариси з історії нашої культури. – К. : Обереги, 1992. – 80 с.
4. Українська народня творчість / упорядник Д. Гулей. – Торонто : Гомін України, 1986. – 450 с.
5. Феномен нації: основи життєдіяльності / за ред. Б. В. Попова. – К. : Товариство “Знання”, КОО, 1998. – 264 с.
6. Штоквиш О. Мілітарна складова етнічної культури // Життя етносу: соціокультурні нариси : навч. посібник / Б. Попов (керівник авт. колективу), В. Ігнатов, М. Степико та ін. – К. : Либідь, 1997. – 240 с. – С. 151-168.

ПРОЦЬ Р. Е. Роль и значение военно-патриотического воспитания молодежи в историческом бытие сообщничества.

В статье определено роль и значение военно-патриотического воспитания молодежи в историческом бытие сообщничества. Установлено, что проблема военно-патриотического воспитания молодежи тесно связана с военной культурой сообщничества, ее социальной ролью и значением в процессе становления нации и создания государства.

Ключевые слова: патриотическое воспитание, военно-патриотическое воспитание, военная культура, Козачество, этнопедагогика.

PROTS R. O. Role and meaning of military-patriotic education of youth at historical existence of the society.

The article deals with the role and meaning of military-patriotic education of youth at historical existence of the society. We proved that the question of military-patriotic education of youth is tightly connected with the military culture of the society, its social role and with its meaning in the process of nation and state formation.

Key words: patriotic education, military-patriotic education, military culture, Cossacks, ethnic pedagogy.

**Рашковська В. І.
Кримський економічний інституту ДВНЗ**

ДУХОВНИЙ РОЗВИТОК ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ: МОРАЛЬНО-ЦІННІСНИЙ АСПЕКТ

У статті наведені та проаналізовані педагогічний потенціал моральних та ціннісних аспектів духовного розвитку особистості майбутнього вчителя у сучасній педагогіці

Ключові слова: педагогіка, християнська педагогічна спадщина, духовна освіта, православна культура.

Актуальність проблеми. На межі ХХ–ХХІ ст., в епоху глобальної переоцінки цінностей, особливо актуальною стає проблема моральності та ціннісного вибору особистості майбутнього вчителя. Сучасні освітяни мають напрацьоване педагогічне підґрунтя з морально-духовного виховання. Проте перешкодою на шляху його використання стає неготовність самих педагогів духовно розвивати молоде покоління. У цьому зв'язку одним з найважливіших завдань стає духовний розвиток самих педагогів для вирішення провідних завдань освіти.

Сучасні наукові розробки освітян знову звертаються до християнської аксіології, надбання якої доцільно інтегрувати зі світськими педагогічними досягненнями з метою успішного вирішення проблеми духовного розвитку. Необхідність такої інтеграції пов'язана з тим, що сучасні ліберально-демократичні цінності, поза системою морально-ціннісних координат, можуть стати руйнівними. У сьогоденні домінує плюралізм цінностей на ґрунті якого неможливо виховати моральну особистість. Саме тому стає доцільним повернення до християнських моральних цінностей. Історія довела стійкість та спадкоємність християнських цінностей у всіх ланках суспільного життя, в т. ч. і в освіті.

У статті “Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей” О. В. Сухомлинська пише: “У